

नेपाल स्काउट

बाल संरक्षण नीति

Child Protection Policy

२०७८

नेपाल स्काउट
राष्ट्रिय प्रधान कार्यालय
लैनचौर, काठमाडौं

सर्वाधिकार:

प्रकाशनमा सुरक्षित रहनेछ ।

१) पहिलो संस्करण - २०७४ माघ - १०००

प्रकाशक

नेपाल स्काउट

राष्ट्रिय प्रधान कार्यालय

लैनचौर, काठमाडौं

फोन नं.: ४४१९००१

E-mail: infop@nepalscouts.org

विषयसूची

१) नेपाल स्काउटको अधारभूत सिद्धान्त	- १
२) परिभाषा	- २
३) बाल संरक्षण नीतिका उद्देश्यहरू	- ३
४) रोकथाम	- ४
५) असल आचरण	- ४
६) कर्मचारी तथा स्वयंसेवकहरूको आचार-संहिता तथा व्यवहार	- ६
७) व्यवस्थापन तथा भर्ना	- ८
८) शंकास्पद दुरुपयोग	- ११
९) दुरुपयोगको पहिचान	- ११
१०) दुरुपयोगको चिन्ह	- १२
११) कसरी प्रतिक्रिया दिने	- १३
१२) प्रकट भएको दुर्व्यवहार	- १४
१३) बच्चालाई प्रतिक्रिया दिने	- १५
१४) प्रकट भए पछि	- १६
१५) बयस्क सदस्यलाई सहयोग गर्ने	- १६
१६) दुर्व्यवहारको वारेमा उजुर गर्ने	- १७
१७) बाल दुराचार सम्बन्धी विषयलाई नेपाल स्काउटमा अभिलेख गर्ने	- १७
१८) अपराधीलाई कारवाही गर्ने	- १८
१९) अनुसूची	- १९
२०) नेपाल स्काउटमा दिने जानकारी सम्बन्धी फाराम	- २२

१. परिचय:

यो बाल संरक्षण नीति बालबालिकाको अधिकारको संरक्षण गर्नको लागि नेपाल स्काउटले प्रकट गरेको प्रतिवद्धता हो। जानीजानी तथा अन्जानमा कसैबाट बालबालिका माथि हुनसक्ने हानीबाट जोगाउने लगायत बाल संरक्षण सम्बन्धी विषय तथा चासो प्रति नेपाल स्काउट प्रतिवद्ध रहेको छ। नेपाल स्काउटका सबै स्काउटरहरू (Leaders) तथा प्रतिनिधीहरू बालबालिकाको कल्याण र सुरक्षा प्रति प्रतिवद्ध रहेका छन्।

१.१ नेपाल स्काउटको आधारभूत सिद्धान्तहरू:

नेपाल स्काउटको आधारभूत सिद्धान्तहरूलाई नेपाल स्काउटको लक्ष्य, दृष्टिकोण, स्काउटको प्रतिवद्धता र स्काउट को कानूनका रूपमा परिभाषित गरिएको छ। यी सिद्धान्तहरू स्काउटिङ्का उद्देश्यहरू हुन र नेपाल स्काउटमा संलग्न रहेका प्रत्येक सदस्यकोलागि यी उद्देश्यहरू स्काउट आदर्शको रूपमा परिभाषित छन्।

१.२ लक्ष्य/मिशन :

नेपाल स्काउटको लक्ष्य आफैले जिम्मेवार नागरिक बनाउनको लागि शारीरिक, मानसिक, सामाजिक, मनोवैज्ञानिक तथा आध्यात्मिक रूपमा उनीहरूलाई जिम्मेवार नागरिक बनाउन र स्काउटिङ्का माध्यमबाट धेरै भन्दा धेरै युवाहरूलाई आकर्षित गर्ने, शिक्षा दिने र उनीहरूलाई विश्व भातृत्व र भागिनित्व आध्यात्मिकताको भावनामा सहभागी गराउनु हो।

१.३ दृष्टिकोण/भिजन

सन् २०२० सम्ममा नेपाल स्काउट, ६०,००० सदस्यहरू सहितको आत्मा निर्भर, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा सकारात्मक छबिका साथ प्रतिष्ठा आर्जन गर्न सफल अब्बल दर्जाको युवा आन्दोलनको प्रभावकारी व्यवस्थापन गरी योग्य नेतृत्वबाट समर्थित युवाहरूको विकासको माध्यमबाट समाजलाई योगदान गर्नु रहेको छ।

१.४ स्काउटको प्रतिज्ञा

म (आफ्नो नाम)..... आत्मा साक्षी राखी आफ्नो मर्यादामा प्रतिज्ञा गर्दछु
कि सक्भर:

१. राष्ट्र र सत्य, निष्ठा/ इश्वर/ धर्म प्रति आफ्नो कर्तव्य पालना गर्दछु।
२. सँधै परोपकार गर्दछु।
३. सँधै स्काउट नियम पालना गर्दछु।

१.५ नियम

१. स्काउट विश्वास योग्य हुन्छ।
२. स्काउट भक्त हुन्छ।
३. स्काउट उपयोगी र सहयोगी हुन्छ।

४. स्काउट सबैको मित्र हुन्छ र परस्परमा भातृत्व तथा भगिनित्व कायम राख्दछ ।
५. स्काउट विनम्र हुन्छ ।
६. स्काउट प्राणीप्रति दयालु हुन्छ ।
७. स्काउट अनुशासित र आज्ञाकारी हुन्छ ।
८. स्काउट बहादुर हुन्छ र सँधै प्रसन्न रहन्छ ।
९. स्काउट मितब्ययी हुन्छ ।
१०. स्काउट मन, वचन र कर्ममा पवित्र हुन्छ

२. नितिगत ढाँचा

२.१ परिभाषा

- क. "बालबालिका" भन्नाले नेपालको बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ ले परिभाषा गरे बमोजिम सोह्रवर्ष उमेर पुरा नगरेको ब्यक्तिलाई जनाउने छ ।
- ख. "बाल संरक्षण" भन्नाले स्काउटिङ्ग क्रियाकलापका हरेक अवस्थामा बालबालिकहरूलाई सुरक्षित तथा सकारात्मक वातावरण कायम गर्ने कुराको प्रत्याभुति गर्दै नेपाल स्काउटले आफ्नो क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने क्रममा बहन गर्ने संरक्षणात्मक तथा उत्तरदायित्वपूर्ण माध्यम सहितको बालबालिकाको संरक्षण गर्ने जिम्मेवारी लाई जनाउने छ ।
- ग. "बाल संरक्षण सँग सम्बन्धित विषय" भन्नाले सबै प्रकारका शारीरिक दुर्व्यवहार, भावनामा चोट पुऱ्याउने गलत ब्यवहार, यौन दुर्व्यवहार तथा शोषण, हेँला वा हेल्त्वपूर्ण कार्य, बालबालिकाको ब्यापारिक वा अन्य शोषण लगायत बालबालिका माथि गरिने वास्तविक तथा सम्भावित हानी समेत लाई जनाउनेछ ।
- घ. "शारीरिक दुर्व्यवहार" भन्नाले अविभावक वा जिम्मेवारी बहन गर्ने अवस्थामा रहेको ब्यक्तिको नियन्त्रणमा रहँदाको अवस्थामा कुनै छलफल भएको वा नभएको जुनसुकै स्थितिमा गरिने वास्तविक वा सम्भावित हानी नोकशानीलाई जनाउनेछ ।
- ङ. "भावनात्मक दुर्व्यवहार" भन्नाले बालबालिकाको भावनामा चोट पुऱ्याउने काम वा भावुक उपेक्षालाई जनाउने छ जसले गर्दा बालबालिकाको भावुक, मनोवैज्ञानिक वा सामाजिक भलाइ र मूल्य प्रतिको भावना निरन्तर रूपमा बिग्रिएको हुन्छ ।
- च. "उपेक्षा" भन्नाले बालबालिकाको स्वास्थ्य, शिक्षा, भावनात्मक विकास, पोषण, आश्रित र सुरक्षित जीवनशैली लगायतका सबै क्षेत्रहरूमा बालबालिकाको विकासको लागि सुविधाहरू प्रदान गर्ने कार्यमा उपेक्षा गर्नुलाई जनाउने छ ।
- छ. "यौन दुर्व्यवहार" भन्नाले बालबालिकाले पूर्ण रूपमा बुझ्न नसक्ने, जानिबुभी सहुमति दिन नसक्ने वा विकासका दृष्टीले पनि बालबालिका तयार नहुने र सहुमति दिन नसक्ने अवस्थामा कानुनको तथा सामाजिक मर्यादाको उल्लेङ्घन गरी बालबालिकालाई यौन क्रियाकलापमा संलग्न गराउने कार्यलाई जनाउनेछ ।

- ज. "व्यवसायिक वा अन्य शोषण" भनेको बालबालिकालाई कसैको फाइदाकोलागि कुनै काममा वा अन्य गतिविधिमा प्रयोग गर्ने कार्यलाई जनाउनेछ ।
- झ. "सामाजिक दुर्व्यवहार" भन्नाले बालबालिका विरुद्धको हिंशालाई जनाउछ जसलाई सामाजिक, राजनीतिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरणले सक्रियरूपले प्रोत्साहन गर्दछ वा निस्कृयरूपमा स्विकार गर्नुलाई जनाउनेछ । उदाहरणको लागि बच्चाहरूलाई शारीरिक र अपमानजनक सजाय गर्न बाबुआमालाई प्रोत्साहित गर्ने धर्म र संस्कृतिहरू, समानरूपमा प्राप्तहुने हक लगायतमा मानव अधिकारहरूलाई अस्विकार गरी घरमा महिलाहरू विरुद्ध हिंसाको सम्बन्धमा सांस्कृतिक मनोविज्ञानहरू, जसले महिला र बच्चाहरूलाई पुरुष वा आमाबाबुको सम्पत्तिको रूपमा स्विकार गर्ने कार्य ।
- ञ) "अनलाईन दुर्व्यवहार" भन्नाले वेबसाइटको प्रयोगबाट जस्तै सामाजिक सञ्जालहरू, अनलाइन खेले खेल्ने वा मोबाइल फोनहरू प्रयोग गरेर गरिने कुनै पनि प्रकारको दुरुपयोग लाई जनाउनेछ । जसबाट बालबालिक तथा किशोरहरूले साइबर यौन दुर्व्यवहार, यौन शोषण वा भावनात्मक दुर्व्यवहारको अनुभव गर्न सक्छन् ।
- ट. "बाल संरक्षणको लागि जिम्मेवार व्यक्ति" भन्नाले हरेक जिल्ला वा जिल्ला सदरमुकाममा रहने तालिम प्राप्त सामुदायिक विकास आयुक्त र जिल्ला वा राष्ट्रिय स्तरको कार्यकारी बोर्ड द्वारा बाल सुरक्षाको लागि जिम्मेदार व्यक्ति' को रूपमा मनोनित व्यक्तिलाई जनाउनेछ ।

२२ बालसंरक्षण नीतिका उद्देश्य

२.२.१ सामान्य उद्देश्य

"बालबालिकाहरूको अधिकारको संरक्षण गर्ने"

२.२.२ विशेष उद्देश्यहरू:

- नेपाल स्काउटका सबै वयस्क सदस्यहरू बालबालिकाको सुरक्षाका सम्बन्धमा उनीहरूको जिम्मेवारीको बारेमा जानकार हुनेछन् र यस्ता घटनाहरूमा कसरी प्रतिक्रिया दिने भन्ने बारे पुर्णरूपमा जानकार छन भन्ने कुराको सुनिश्चित गर्ने,
- नेपाल स्काउटका गतिविधिहरूमा कुनै पनि प्रकारको सम्भाव्य हानीबाट बच्चाहरूको सुरक्षाको प्रत्याभुति गर्ने, र
- बालबालिकाका अधिकारको बारेमा जनचेतना जगाउन, सम्पूर्ण वयस्क सदस्यहरूलाई बालसंरक्षण सम्बन्धमा तालिम प्रदान गर्न, स्काउटिङमा असल तथा सुरक्षित अभ्यासलाई अनुशरण गर्न तथा बालसंरक्षण सम्बन्धी विषयका लागि स्पष्ट रिपोर्टिङ प्रणालीको शुरुवात तथा प्रवर्धन गर्नको लागि संस्थामा उपयुक्त वातावरणको सृजना गर्ने ।

२.३ रोकथाम

बालबालिकाको हितको लागि सबैभन्दा प्रभावकारी कार्यको रूपमा कुनै समस्या वा दुर्व्यवहार रोक्ने कामलाई पहिलो स्थानमा राखिएको हुन्छ । नेपाल स्काउटहरूको लागि एक सुरक्षित वातावरण बनाउन र बालबालिकाहरूलाई कुनै हानी हुनबाट बचाउन स्काउटिङ्गमा वयस्कसंग राम्रो र सुरक्षित सम्बन्ध कायम गर्नको लागि ध्यान केन्द्रित गर्दछ । बालबालिकाको विकासको लागि स्वस्थ वातावरण सिर्जना गर्दा स्काउट गतिविधिहरूमा र अभ्यास गर्ने जिम्मेवार वयस्कहरूको भर्ती गर्ने क्रममा राम्रो र सुरक्षित अभ्यासहरू समावेश गर्दछ जुन अभ्यासहरूलाई अवलम्बन गर्ने कुराको सुनिश्चित गर्दछ । यस प्रक्रियामा बालबालिकाहरूलाई सशक्त बनाउनका लागि स्काउटरहरू (Leaders), स्वयंसेवकहरू र कर्मचारीहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने कुरा पनि समावेश रहेको छ ।

२.३.१. असल आचरण

बाल सुरक्षा असाध्यै संवेदनशील विषय हो । स्काउटिङ्गको लागि सुरक्षित वातावरणको सुनिश्चितता, बालबालिकाको सुरक्षा र सहभागिता पूरा गर्नको लागि राम्रो अभ्यासहरू सिर्जना गरिएको छ । सिविरहरू सञ्चालन गर्दा र कुनै स्काउट सम्बन्धित क्रियाकलापहरू गर्दा यस्ता अभ्यासहरूलाई पालन गर्नुपर्छ । यो राम्रो अभ्यासहरू लागू भइरहेको सुनिश्चित गर्नु प्रत्येक वयस्क सदस्यको जिम्मेवारी हो । नेपाल स्काउटले सबै प्रकारका बाल अधिकारहरूको सुरक्षामा अधिक जोड दिन्छ।

क. स्काउटिङ्ग गतिविधिको समयमा पौष्टिक खाना, सुरक्षित आवास, सफा र स्वस्थ वातावरण कायम गरिनेछ ।

ख. प्राथमिक उपचारको सुविधा र अन्य सम्बन्धित स्वास्थ्य सेवाहरूको उपलब्धता प्रत्येक स्काउटिङ्ग गतिविधिमा सुनिश्चित गरिनेछ ।

ग. नेपाल स्काउटले प्रत्येक बच्चा लिङ्ग, जाति, धर्म, भाषा, सामाजिक, आर्थिक र राजनैतिक पृष्ठभूमि वा अन्य कुनै पनि प्रकारको विश्वासको आधारमा सबै प्रकारका भेदभावबाट सुरक्षित राख्दछ भनेर सुनिश्चित गर्नेछ ।

घ. प्रत्येक बालबालिकाहरू सम्भावित बाल श्रम र गैरकानूनी गतिविधिमा संलग्नताको विरुद्ध सुरक्षित हुनेछन ।

ङ. बालबालिकाहरूको सामाजिक र नैतिक चरित्रलाई नकारात्मक असर पार्न सक्ने कुनै पनि क्रियाकलाप निषेधित गरिनेछ ।

च. शारीरिक, भावनात्मक, मानसिक, यौन, र अन्य सबै प्रकारका हिंसा विरुद्ध सुरक्षाको सुनिश्चित गरिनेछ ।

छ. नेपाल स्काउटले बालबालिकाको बेचबिखन, अपहरण लगायत अन्य कुनै पनि प्रकारको शोषणबाट बालबालिकाहरूको सुरक्षा गर्न उपायहरू अवलम्बन गर्नेछ ।

ज. बच्चाहरूलाई शारीरिक र मानसिक विकलांगताको लागि सकारात्मक कदम चालिनेछ। तिनीहरू उत्प्रेरित र सक्रिय जीवन बिताउन सक्षम हुनेछन् ।

झ. सार्वजनिक गर्दा बालबालिकाहरूको लागि खतराको रूपमा रहेको कुनै पनि जानकारीहरूलाई

गोप्य राखिनेछ ।

ज. उचित भौतिक, मानसिक, मनोवैज्ञानिक, सामाजिक, बौद्धिक, आध्यात्मिक, भावनात्मक र नैतिक विकासको लागि एक अनुकूल वातावरण सिर्जना गरिनेछ ।

ट. कुनै बच्चालाई उनीहरूको विकासको लागि गतिविधिमा भाग लिन बाट वञ्चित गरिने छैन ।

ठ. बालबालिकाको सुनुवाईको अधिकारलाई सुनिश्चित गरिनेछ ।

ड. हरेक बच्चालाई आफ्नो विचार, विश्वास र आफ्नो ईच्छा अनुसारको धर्मको पालन गर्ने अधिकार हुनेछ ।

ढ. विभिन्न प्रकारका मनोरञ्जन गतिविधिहरूमा प्रत्येक बच्चाको सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।

ण. कुनै पनि बालबालिका आफ्नो इच्छा विरुद्ध कुनै पनि गतिविधिमा संलग्न हुन बाध्य हुनेछैनन् ।

त. कुनै पनि बालबालिकालाई तिनीहरूको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने कुनै पनि गतिविधिमा संलग्न हुन आग्रह गरिने छैन ।

थ. स्काउट गतिविधिहरू सञ्चालन गरिरहेको समयमा कुनै पनि प्रकारका हिंसात्मक वा अपमानजनक खेल खेल्न रोक्न लगाइने कुराको सुनिश्चित गरिनेछ ।

द. शिविरको दौडानमा केटा र केटीहरूको लागि अलग अलग नुहाउने र सुत्ने व्यवस्थाको सुनिश्चित गरिनेछ ।

ध. शिविरहरूमा रातको समयमा सुरक्षाको व्यवस्था गरिनेछ। खुला तथा बन्द शिविरहरू सञ्चालन भएको हरेक अवस्थामा सुरक्षा प्रणालीलाई सुनिश्चितताकासाथ प्रत्याभुति गरिनेछ ।

२.३.२ बाल सशक्तिकरण

बाल सशक्तिकरण आफै बालबालिकाको अधिकारको सुरक्षाको एक महत्वपूर्ण पक्ष हो । बाल अधिकारको वारेमा जानकारी भएको एक बच्चाले आफ्नो अधिकारको वारेमा मात्र ज्ञान हासिल गरी नीजको विरुद्धमा हुने हानीबाट आफुलाई बचाउने मात्र नभई नीज बाल अधिकारको वारेमा दूतको रूपमा काम गरी बाल अधिकारको संरक्षण गर्नको लागि गुणात्मक योगदान दिन सक्नेछ । बाल सशक्तिकरणले त्यससँग जिम्मेवार ब्यक्तिलाई निम्न माध्यमबाट प्रोत्साहन गर्नेछ ।

बालअधिकार र बालबालिका विरुद्धको हिंशा (स्विकारयोग्य वा स्विकारगर्न नसकिने हिंशा) र यस विषयमा गरिने कारवाहीलाई नेपाल स्काउटका स्काउट शाखाका केटा तथा केटीहरूको

२.३.३. ब्यवहारको मापदण्ड

निम्नलिखित मापदण्डहरू नेपाल स्काउटका कर्मचारीहरू र स्वयंसेवकको लागि न्यूनतम मापदण्डका रूपमा रहेका छन् । नेपाल स्काउटका प्रत्येक वयस्क सदस्यले बालबालिकाहरूको कल्याणका विषयमा उनीहरूको जिम्मेवारीको बारेमा जानकारी पाउनेछन् भन्ने कुरा यी मापदण्डहरूले तय गर्नेछन् । संगठन भरी असल ब्यवहारलाई सुनिश्चित गरिनेछ र स्काउटमा बालबालिकाहरू र वयस्क सदस्यहरूलाई सुरक्षित ब्यवस्थाको प्रत्याभुति गरिनेछ। स्काउटको कृयाकलाप सञ्चालन गर्ने क्रममा बालबालिकासँग काम गर्दा वयस्कहरूका लागि स्पष्ट कार्यविधि तोकि सुरक्षा प्रदान गरिनेछ । दुर्व्यवहारलाई निषेध गर्ने, स्काउटको कार्यक्रमभरी सँधै सम्मानजनकरूपमा काम गर्ने र बालबालिकाहरूलाई असल उदाहरण प्रस्तुत गर्नु वयस्क सदस्यहरूको जिम्मेवारी हुनेछ। नेपाल स्काउटमा रहेका हरेक कर्मचारी तथा स्काउटर (Leaders) हरूले स्काउटसँग सम्बन्धित हरेक कृयाकलापमा ब्यवहारको मापदण्ड लाई पालन गर्ने प्रतिबद्धता जाहेर गर्नुपर्नेछ ।

कर्मचारी तथा स्वयं सेवकको आचरण र व्यवहार

- क. नेपाल स्काउटको बाल संरक्षण नीति सँग परिचित हुने, बुझ्ने र पालन गर्न प्रतिबद्ध रहने ।
- ख. बालबालिकाको सुरक्षामा वा दुर्व्यवहारको शङ्का लागेमा तुरुन्तै रिपोर्ट गर्ने ।
- ग. बालबालिका, बालबालिकाको परिवार वा अन्य व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित र आफ्नो सम्मानको रक्षा गर्न सबै दुर्व्यवहारका मामलाहरूलाई गोप्यरूपमा सम्हाल्ने ।
- घ. सबै बालबालिकाहरूलाई समान रूपमा व्यवहार गर्ने र जाति, रंग, धर्म, भाषा, राजनैतिक वा अन्य आस्था, राष्ट्रिय, जातीय वा सामाजिक मूल, सम्पत्ति, असक्षमता, जन्म वा अन्य स्थितिको आधारमा भेदभाव नगरी समान र सम्मानजनक ब्यवहार गर्ने ।
- ङ. बालबालिकाहरूको उपस्थितिमा भएका हरेक कार्यहरूको उद्देश्य बालबालिकहरूको समग्र हित, सुअवसर तथा सुरक्षाको प्रवर्धनको लागि गरिने भएको हुनाले त्यस्ता हरेक कार्यहरू बालमैत्रीपूर्ण तरिकाबाट गर्ने ।
- च. बालमैत्री वातावरणको सृजना गर्ने ।
- छ. बालबालिकाहरूलाई सम्मान गर्ने गरी बोल्ने र सँधै असल उदाहरणहरू दिने । गालिगलोजपुर्ण र सन्देहात्मक कुराहरू नगर्ने ।
- ज. सबै आवश्यक सुरक्षा र आकस्मिक ब्यवस्थाहरू बच्चाहरूलाई हुन सक्ने सम्भावित हानी बाट जोगाउनको लागि गरिनेछन् भने कुराको सुनिश्चित गर्ने र स्काउट गतिविधिहरू को समयमा बालबालिकाहरूलाई उचित किसिमबाट निरीक्षण गरिने कुराको प्रत्याभुति गर्ने।

- भ. अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरूलाई सम्मानजनक ब्यवहार गर्ने र क्रियाकलापहरू ब्यवस्थापन गर्दा उनीहरूका सिमाहरूलाई ध्यान दिने ।
- ज. शारीरिक सजाय सख्ती निषेध गरिएको छ र बालबालिकाका समस्याहरूलाई छलफलका माध्यमबाट समाधान गर्ने ।
- ट. बालबालिकहरूको गोपनियतालाई सम्मान गर्ने र बच्चाले आफैं गर्न सक्ने र बालबालिकाको ब्यक्तिगत विषय भनी परिभाषित गरिएका कुराहरू उनीहरू स्वयंलाई गर्न दिने र त्यस्ता कुरामा हस्तक्षेप नगर्ने ।
- ठ. कुनै पनि प्रकारको यौनिक क्रियाकलाप, शारिरिक दुर्व्यवहार वा अशिलल कुराकानी गर्ने काममा बालबालिकहरूलाई संलग्न हुन नदिने र अनावश्यक रूपमा छुने कामबाट बालबालिकालाई बचाउने ।
- ड. तर्कसंगत कारण विना बच्चासँग एकलै र निरिक्षण नहुने स्थानमा रहन बस्न नदिने ।
- ढ. स्काउट क्याम्पको समयमा एउटै ओच्छ्यानमा सुत्ने वा बच्चासँग एउटै कोठामा सँगै सुत्न नदिने ।
- ण. बच्चाहरू लाई कुनै हानिबाट बचाउनको लागि आवश्यक रहेको अवस्थामा बाहेक निरिक्षण नहुने अवस्थामा कामबाट कुनै पनि बच्चालाई रातभरी बस्नेगरी कसैको घरमा निमन्त्रणा नगर्ने ।
- त. कुनै अशिलल कुराहरू प्रदर्शन गर्नबाट बालबालिकाहरूलाई संरक्षण गर्ने ।
- थ. कुनै सामाजिक सञ्जाल मार्फत अन्य बयस्क वा बालबालिकाहरूलाई कुनै पनि प्रकारको अपराधिक वा यौनिक वस्तुहरूको आदान प्रदान गर्न बालबालिकाहरूलाई संलग्न नगराउने ।
- द. बालबालिकाहरूको कर्मचारी वा अन्य ब्यक्तिहरूसँग भएको सम्पर्कका बारेमा उनीहरूसँग कुरा गर्ने र नीजहरूको गुनासाहरू उठाउन उनीहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
- ध. बालबालिकासँग शारीरिक वा यौनिक सम्बन्धको विकास नगर्ने ।
- न. बालबालिकहरूको शोषण वा नीजहरूलाई दुर्व्यवहार हुन सक्ने खालका कुनै पनि सम्बन्धको

२.३.४. व्यवस्थापन र भर्ना

हरेक युवा स्काउट सदस्यको भलाईको प्रत्याभुतिको लागि नेपाल स्काउट प्रतिवद्ध रहेको छ । बालबालिका तथा युवाहरूकोलागि सुरक्षित वातावरण सृजना गर्नको लागि असल व्यवहार (Good Practice) को प्रत्याभुति गर्ने जिम्मेवारी बोकेका वयस्कहरूबाट योजना बनाउदा तथा उनीहरूका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा यसको शुरुवात गर्नु पर्दछ । तसर्थ स्काउट सदस्यहरूको भलाई वा कल्याणको कार्य कर्मचारीहरू तथा नेताहरूको सही तरिकाबाट भर्ना तथा व्यवस्थापन गरिने कुरामा केन्द्रित भएर प्राप्त गरिन्छ । नयाँ कर्मचारीहरूको भर्ना गर्दा र नयाँ नेतृत्व चयन गर्दा सुरक्षित अभ्यासलाई अनुशरण गरेर नेपाल स्काउटले बालबालिकाहरूको सुरक्षामा आउन सक्ने सम्भावित खतरामा संलग्न हुनसक्ने ब्यक्तिहरूको संलग्नताको जोखिमलाई न्यनुकरण गर्नेछ । यस्ता सुरक्षित अभ्यासहरू नयाँ कर्मचारीको भर्ना तथा नयाँ नेतृत्व चयन गर्ने समयमा अनिवार्य रूपमा अवलम्बन गर्नु पर्नेछ । राष्ट्रिय, प्रादेशिक र जिल्ला कार्यालय तथा इकाई लगायत यस प्रक्रियामा सहभागी सबै ब्यक्तिहरूले यी नियमहरूको परिपालना गर्नु पर्नेछ ।

(क) अन्तर्वार्ता तथा पहिचान:कर्मचारी भर्ना गर्दाको अवस्थामा, सम्भावित कर्मचारीहरूलाई अन्तर्वार्ता लिँदा नीजहरू युवाहरूको संगठनमा काम गर्न मानसिकरूपमा स्वस्थ र उपयुक्त छन् भन्नेकुराको नीजहरूबाट प्रत्याभुति लिनुपर्नेछ । आवेदकले नीजको पहिचानको लागि अन्तर्वार्ताको समयमा कानुन बमोजिम प्रमाणित भएको परिचयपत्र पेश गर्नुपर्नेछ ।

(ख) अपराधिक पृष्ठभूमिको रिपोर्ट: नेपाल स्काउटको कर्मचारी सम्बन्धी नियमावली अनुसार कर्मचारीको लागि आवेदन गर्ने हरेक आवेदकहरूले नीजहरूको अपराधिक पृष्ठभूमि नभएको भन्ने कुरा प्रमाणित गर्नको लागि अनिवार्यरूपमा प्रहरी रिपोर्ट पेश गर्नुपर्नेछ । साथै नयाँ स्काउटर (लिडर) हरूले आँफु बाल संरक्षण नीति विरुद्धका कुनै पनि क्रियाकलापमा संलग्न नभएको कुराको प्रत्याभुति गर्नको लागि आँफैले सहिछाप गरी प्रत्याभुतिपत्र लेखि नीजको सम्बन्धित जिल्लाको कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(ग) चरित्र तथा क्षमता सम्बन्धी विवरण: सबै नयाँ स्काउट लिडरहरूको आवेदकहरूले नीजहरूको सम्बन्धित जिल्ला कार्यालयमा अनिवार्यरूपमा चरित्र तथा क्षमता सम्बन्धी विवरणपत्र पेश गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो पत्र उनीहरू संलग्न भएको स्काउटको स्थानिय इकाई वा विद्यालयको प्राचार्यबाट दिइएको हुनुपर्नेछ जसले बालबालिकाहरूलाई पथप्रदर्शन गर्न योग्य रहेको कुरालाई प्रत्याभुति गर्नेछ । यस भन्दा पहिला स्काउटको क्रियाकलापमा संलग्न नभएको ब्यक्तिको हकमा कुनै आधिकारिक निकायबाट त्यस्तो ब्यक्ति बालबालिकाको सुरक्षामा कुनै किसिमले जोखिम हुने छैन भन्ने कुराको प्रमाणितहुने चरित्र तथा क्षमता सम्बन्धी विवरणपत्र दिनुपर्ने छ ।

- (घ) स्काउट सम्बन्धी क्रियाकलाप तथा शिविर:सबै स्काउटर (लिडर) र कर्मचारीहरूले स्काउटको पोशाक बिना स्काउटको गतिविधीमा संलग्न हुँदा स्काउटको परिचयपत्र लगाउनु पर्नेछ । शिविर तथा अन्य स्काउटको बाह्य क्रियाकलापहरू नेपाल स्काउटको बाल संरक्षण नीति प्रति जानकार रहेका स्वयंसेवकहरूलाई संलग्न गराई सुरक्षित वातावरणमा आयोजना गर्नुपर्नेछ ।
- (ङ) सचेतना तथा तालिम: बालसंरक्षण सम्बन्धी विषय तथा नीतिहरूका सम्बन्धमा आफ्ना सदस्यहरूलाई जानकारी वा बोध गराउने जिम्मेवारी नेपाल स्काउटको हुनेछ । नेपाल स्काउटले बालबालिकाको संरक्षणको लागि तय गरिएका असल अभ्यास तथा मार्गदर्शनहरूलाई पालन गर्नेछन् भन्ने कुराको प्रत्याभुति गर्नको लागि सदस्यहरूलाई तालिम प्रदान गरी सचेत गर्नेछ र नयाँ सदस्यहरूलाई बाल संरक्षण नीतिको बारेमा जानकारी प्रदान गर्नेछ । नेताहरूलाई प्रदान गरिने हरेक तालिमको पाठ्यक्रममा बाल संरक्षण नीति तथा सरोकारका विषयहरूलाई समावेश गरिनेछ ।
- (च) प्रतिबद्धता र उपयुक्तता: नेपाल स्काउटमा नयाँ कर्मचारी भर्ना गरेपछी नीज नेपाल स्काउटमा कामगर्नको लागि उपयुक्त छ भन्ने कुराको सुनिश्चितताको लागि नीजलाई सुपरिवेक्षणमा राखी छ महिनाको अवधीको परिक्षण कालमा राखिनेछ । नेपाल स्काउटका सबै सदस्यहरू (कर्मचारी तथा स्काउटरहरू) बालबालिकासँग काम गर्न योग्य छन वा छैनन र नीजहरूले नेपाल स्काउटको बाल संरक्षण नीति तथा स्काउटको आचार-संहिताको परिपालना गरेका छन् वा छैनन् भन्ने कुराको मुल्याङ्कन गरिनेछ । सबै सदस्यहरू नेपाल स्काउटको बाल संरक्षण नीति प्रति प्रतिबद्ध रहनुपर्नेछ ।
- (छ) रिपोर्टिङ र आरोप: बालबालिकाहरूलाई सुरक्षा प्रदान गर्न र सम्पूर्ण शंकास्पद कुराहरूलाई सोही बमोजिम व्यवस्थापन गरिने कुराको प्रत्याभुति गर्नको लागि नेपाल स्काउटले बालसंरक्षण सम्बन्धी मुद्दाहरूको लागि यसको आफ्नै रिपोर्टिङ प्रणालीको विकास गर्नेछ । नेताहरू वा अन्य नेपाल स्काउटका प्रतिनिधीहरू उपर लागेका सबै आरोपहरूलाई गम्भिर रूपमा लिइनेछ र त्यस सम्बन्धमा आबश्यक अनुसन्धान गरिनेछ । यदि नेताहरू वा अन्य नेपाल स्काउटका प्रतिनिधीहरू प्रहरीको अनुसन्धानबाट नीजहरूलाई लागेको कुनै आरोपमा दोषी देखिएमा, नीजलाई नेपाल स्काउटबाट स्थायीरूपमा हटाइनेछ र स्काउटसँग सम्बन्धित कुनै पनि क्रियाकलापमा सहभागि हुनबाट वञ्चित गरिनेछ ।

- (ज) जिल्ला तहमा सहयोग: जिल्लाको कार्यकारी समितिले जिल्ला बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित कुरामा सुपरिवेक्षण गर्नको लागि बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित एक जिम्मेवार ब्यक्तिलाई चयन गर्नेछ र स्थानीय तहमा सहयोगको लागि प्रस्ताव गर्नेछ । यदि उक्त जिम्मेवार ब्यक्ति बाल दुराचार सम्बन्धी कसुरमा दोषी ठहरी नीजलाई नीजको पदबाट हटाइएमा त्यस्ता खास जिल्लाको लागि बालसंरक्षण सम्बन्धी विषयमा काम गर्नको लागि सो विषयमा तालिम प्राप्त सह-जिल्ला आयुक्तलाई जिम्मेवारी प्रदान गरिनेछ ।
- (झ) राष्ट्रियस्तरमा सहयोग: राष्ट्रिय सामुदायिक विकास आयुक्त वा राष्ट्रिय कार्य समितिले तोकेको व्यक्तिले आवश्यक परेको खण्डमा सहयोग र सल्लाहको लागि जिल्ला तहलाई अनुरोध गर्नेछ ।
- (ञ) अनुगमन र मुल्याङ्कन: बाल संरक्षण नीतिलाई लागु गरेपछी हरेक वर्ष अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गरिनेछ । बाल संरक्षण नीतिमा उल्लेखित कार्यविधी तथा नीतिहरू जिल्लाहरूमा परिपालना भए नभएको सुनिश्चितताको लागि यसले पारेको प्रभावको वारेमा मुल्याङ्कन गरिनेछ । साथै यसमा उल्लेखित विषयहरू र नियमहरू प्रयोग गर्नका लागि ब्यवहारिक भए नभएको वारेमा मुल्याङ्कन गरी आवश्यकता अनुसार यसलाई संशोधन गरिनेछ । अनुगमन तथा मुल्याङ्कनका लागि जिल्लाहरूलाई हरेक वर्ष सदस्यता दर्ता नविकरण फारामका साथै यसको अनुसूचीमा उल्लेखित मुल्याङ्कन फाराम भरी केन्द्रिय कार्यालयमा पेशगर्न लगाइनेछ ।
- (ट) पुनरावलोकन: बाल संरक्षण नीतिलाई यसको कार्यान्वयन भएको ४ बर्ष पछि पुनरावलोकन गरिनेछ र यो नीति लागुगर्न योग्य र प्रयोग गर्न सजिलो छ भन्ने कुराको सुनिश्चितताको

२.४. शंकास्पद दुरुपयोगः

२.४.१. दुरुपयोग को पहिचानः

विद्यालय, घर वा युवाहरूले समय विताउने कुनैपनि स्थानमा दुर्व्यवहार हुन सक्छ । बहुसंख्यक घटनाहरूमा बालबालिकाहरूलाई दुर्व्यवहार गर्ने व्यक्तिहरू खास गरी अविभावक, विद्यालय शिक्षक, नातेदार वा साथी भएको पाइन्छ । दुर्व्यवहार गर्दा बच्चाले कठोर भावनाहरू ल्याउन सक्छ जस्तै लाज वा अविश्वास जसले दुर्व्यवहार बारे बताउन बालबालिकालाई रोक्छ । केहि घटनाहरूमा बच्चाहरूलाई त्यस्ता दुर्व्यवहारका घटनाहरूका वारेमा कसैलाई नभन्नको लागि लोभलालच वा डरत्रास दिन सक्ने सम्भावना रहन्छ । बच्चाले दुर्व्यवहार गर्ने व्यक्ति नीजको नजिकको भएको कारण त्यस्तो दुर्व्यवहार गर्नेलाई बच्चाले संरक्षण पनि गर्न सक्छ र कसैले यसलाई छ्याल नगर्न सक्छन् । यदि बालबालिकाहरूले दुर्व्यवहारको स्वरूपको वारेमा बुझ्न सकेनन् भने उनीहरूले यस्तो दुर्व्यवहार कहिले भयो भन्ने कुराको पहिचान गर्न सक्षम नहुन सक्छन । यस्ता घटनाहरूमा बयस्कहरूको त्यस्तो दुर्व्यवहारको पहिचान गर्ने र पिडितलाई सहयोग गर्ने महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । नेताहरूले युवा स्काउटहरूसँग नजिक रहेर कामगर्ने भएको हुनाले यदि कुनै किसिमको दुर्व्यवहारको घटना घटेको अवस्थामा त्यसता पिडितहरूलाई सहयोग गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्नेछन।

दुर्व्यवहारको पहिचान गर्ने काम सँधै अष्टयारो हुन्छ र यस्तो दुर्व्यवहार वास्तविकरूपमा भएको हो होइन भन्ने कुरा पत्ता लगाउन विज्ञलाई छोडिदिनुपर्छ । बच्चाको व्यवहारमा पिडितको पहिचान गर्न सहयोग गर्ने केही विशेष चिन्ह वा संकेत हुने भएको हुनाले बालबालिकाहरूसँग काम गर्ने हरेक व्यक्तिहरू यस सम्बन्धमा सचेत रहनुपर्छ ।

यदि बालबालिकाले असामान्य व्यवहार देखाउन शुरु गरे वा बच्चाको भलाईको लागि बयस्कलाई चिन्तित गराउने खालका संकेतहरू देखाए भने त्यस्ता बालबालिकालाई राम्रो सँग निरिक्षणगर्नु उपयुक्त हुन्छ । कुनै दुर्व्यवहारका संकेतहरू देखिने र सजिलै पहिचान गर्न सकिने खालका हुन्छन भने कुनै लक्षणहरू बच्चाको व्यवहारबाट मात्र देखिने खालका हुन्छन । यो कुरा सम्भरहन आवश्यक हुन्छ कि हरेक व्यक्तिले कुनै कुनै समयमा दुर्व्यवहारबाट पिडित नभएतापनि असामान्य व्यवहार प्रदर्शन गरेको हुनसक्छ । तथापी यस्तो व्यवहार दोहोरिइ रट्टयो भने र लगातार त्यस्ता लक्षणहरू देखिरहे भने बयस्क व्यक्तिले यस कुरालाई गम्भिर रूपमा लिएर त्यसमा थप कारवाही चलाउनु पर्छ ।

२.४.२. दुर्व्यवहारको चिन्ह

क) शारिरिक दुर्व्यवहारका सम्भावित चिन्हहरू

बच्चाहरूलाई चोट लागेको छ भने, विशेषगरी असामान्य स्थानहरूमा चोट लागेको छ र त्यस्तो चोटको बारेमा बताउन अवास्तविक बहाना बनाएका छन् वा त्यसबारेमा कुरा गर्न अस्विकार गर्ने,

बच्चा भौतिकरूपमा सम्पर्क गर्न र समूहमा रहनबाट अलग रहन्छ, एकलै रहन चाहन्छ र अरूसँगै बसेर गर्ने काममा निष्क्रिय रहने,

बच्चा वयस्कहरूसँग डराउँछन् वा घर फर्कन डराउँने,

बच्चाहरूले अन्य बच्चाहरू वा निज आफैँ प्रति आक्रामक वा हिंशात्मक व्यवहार गर्ने,

ख) वेवास्ताका सम्भावित संकेतहरू

बच्चा निरन्तर भोको, थकित देखिने वा नसुहाउने लुगा लगाएको छ भने, जस्तै, जाडोमा गर्मीको कपडा लगाउने ।

बालबालिका विद्यालय वा अन्य स्काउट गतिविधिहरूबाट प्राय ढिलो वा अनुपस्थित रहने, बालबालिकाले स्वास्थ्य समस्याहरू वेवास्ता गरेका,

बच्चाले लगातार चोरी गर्दछ भने वा ड्रग वा मदिरा सेवन गर्ने,

बच्चाले व्यक्तिगत सरसफाईमा ख्याल नगर्ने,

ग) भावनात्मक दुर्व्यवहारको सम्भावित चिन्हहरू

बच्चाको उस्तै उमेरका अरू बच्चाहरूसँगको तुलनामा भौतिक, मानसिक वा भावनात्मक विकास नभएको,

बच्चा अक्सर चिन्तित हुने र नयाँ परिस्थितिहरूसँग डराउने,

बच्चाको अचानक कम उपस्थिति हुने वा एकाग्रतामा कमी हुने,

बच्चाले आफु प्रति बढी ध्यान दिओस भन्ने चाहाना राख्ने ।

घ) यौनदुर्व्यवहारका सम्भावित चिन्हहरू

बच्चाले आफ्नो उमेरसँग नमिल्ने व्यक्तिसँग यौनिक व्यवहार प्रदर्शन गर्ने, जस्तै आफु भन्दा बढी उमेरका ब्यक्ति सँग यौन व्यवहार गर्न खोज्ने,

बच्चा सुत्न डराउने,

बच्चाले खानामा अनियमिता प्रदर्शन गर्ने, धेरै वा थोरै खाना खाने,

बालबालिका प्रायः अछ्यानमा पिसाब गर्ने र अछ्यानमै रहिरहन चाहने,

बच्चाहरू जुनसुकै घटनाहरूमा घृणा वा भय प्रदर्शन गर्ने ।

ड) अन्य लक्षणहरू

बच्चाले परिवारको सामाजिक पृष्ठभूमिको तुलनामा अचानक अवास्तविक रूपमा बढी रकम खर्च गर्ने र उक्त रकमको स्रोतको बारेमा व्याख्या गर्न असमर्थता प्रदर्शन गर्ने । (त्यस्तो रकम यौन दुरुपयोग गर्ने व्यक्तिबाट लिइएको पनि हुनसक्छ)

बच्चाले सामाजिक सञ्जालमा धेरै समय प्रयोग गर्दछ र त्यसमा के भएको छ भन्ने कुरा बताउन इन्कार गर्दछ वा यसको बारेमा झूट कुरा बोल्छ । (अनलाइन दुरुपयोग)

२.४.३. कसरी प्रतिक्रिया दिने:

यदि त्यस्तो दुर्व्यवहारको लक्षण गम्भिर छ, बयस्क मान्छै त्यस्तो दुर्व्यवहारदेखेको छ वा अन्य कुराले त्यस्तो दुर्व्यवहारको घटना घटेको कुराको यकिन गर्छ र बच्चालाई घरमा जानु सुरक्षित हुँदैन भने तत्काल कारवाही अगाडी बढाउनु पर्छ । यसको अर्थ प्रहरीमा र नेपाल स्काउटको बाल संरक्षण सम्बन्धी जिम्मेवार व्यक्ति समक्ष उजुरी गर्नु हो । तथापी बयस्क मानिस त्यस्त दुर्व्यवहारभएको कुरामा सुनिश्चित भएको अवस्थामा मात्र प्रहरीमा उजुरी दिनुपर्दछ । प्रहरीमा उजुरी दिइ सकेपछी सो विषय प्रहरीको जिम्मेवारी अन्तर्गत रहन्छ र बाल संरक्षण सँग सम्बन्धित विज्ञले त्यस्तो दुरुपयोगको बारेमा थप अनुसन्धान गर्नेछ ।

यदि वयस्कलाई बच्चालाई दुर्व्यवहार भएको कुरामा शंका मात्र लेगेको छ भने जिल्लाको बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्ति समक्ष मात्र कुरा गर्न र परिस्थितिको अवलोकन गर्न र त्यस्ता लक्षणहरू वारम्बार दोहोरिएका छन भने सो कुरालाई नोट गर्नकोलागि शिफारिस गरिन्छ । दुर्व्यवहारको शिकार भएको बच्चा सँग असल र विश्वासिलो सम्बन्ध कायम गरेको खण्डमा, त्यस्तो बच्चाले आफुलाई सुरक्षित महसुस गरी त्यस्तो दुर्व्यवहारको घटनाको बारेमा बताउन सक्नेछन् । बच्चाको विद्यालयको शिक्षक वा स्काउट इकाईका अन्य वयस्क सदस्य जस्ता अन्य कुनै व्यक्तिसँग सरसल्लाह गर्ने र बच्चाको बारेमा नीजहरूको विचार वा राय बुझ्ने गर्दा पनि राम्रो हुन्छ । जिल्लाको बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्तिसँग सम्पर्क गर्दा वा नेपाल स्काउटको केन्द्रिय कार्यालयमा फोन गर्दा यस सम्बन्धमा अभि धेरै सहयोग उपलब्ध हुन्छ ।

२.५. प्रकटभएको दुर्व्यवहारः

कुनै पनि बेला जब बच्चा स्वयंले दुर्व्यवहारलाई प्रकट गरेर सो सम्बन्धमा सहयोग माग्छ वा नीजले संरक्षण खोज्छ भने युवा संगठनको वयस्क सदस्यको लागि त्यस परिस्थितिमा यो अनुसन्धान गर्नु पर्ने अवस्थाको समाप्ति भएको मानिन्छ । त्यस्तो कुरा बच्चा स्वयंले प्रकट गरेको हुन पनि सक्छ वा बच्चालाई दुर्व्यवहार भएको वारेमा शंका गर्ने वा त्यसवारेमा जानकारी राख्ने वयस्क सदस्यले पनि सो कुराको जानकारी दिन सक्छ । प्रकट गर्नु भन्नाले दुर्व्यवहारबाट पिडित भएका व्यक्ति स्वयं वा त्यस सम्बन्धमा जानकारी राख्ने कुनै व्यक्तिले त्यस्तोदुर्व्यवहारको घटनाको वारेमा जानकारी दिनुलाई बुझिन्छ । प्रकटीकरण को स्थिति अचानक हुन सक्छ र कुनै पूर्व चेतावनी विना नै आउँन सक्छ या वयस्कले पहिले यस सम्बन्धमा भएको शंकाको आधारमा पनि यस्तो कुरा प्रकट हुन सक्छ ।

दुर्व्यवहारको मामला सँधै अष्टयारो हुन्छ र यसको लागि बाल संरक्षण सँग सम्बन्धित विषयमा विशेष ज्ञान आवश्यक पर्ने भएको हुनाले नेपाल स्काउटका कर्मचारी वा स्वयंसेवकहरूलाई आरोपित शंकाको वारेमा निर्णय गर्न जिम्मेवार बनाउनु हुँदैन । शंकास्पद दुर्व्यवहारको वारेमा उजुरीगर्नु हरेक व्यक्तिको कर्तव्य हो तर त्यस सम्बन्धी थप अनुसन्धानको कार्य बालसंरक्षणसँग सम्बन्धित विज्ञद्वारा गरिनुपर्छ । एक स्काउटको रूपमा बालबालिका तथा युवाहरू सँग नजिक रहेर काम गर्ने भएको हुनाले स्काउट लिडरले उनीहरूका स्काउट सदस्यहरूसँग असल तथा विश्वासनीय रूपमा व्यवहार गर्ने वातावरण सृजना गर्नुपर्छ र उनीहरू बच्चालेदुर्व्यवहारवा शंकास्पद दुर्व्यवहारको वारेमा खुलासा गरिरहेको अवस्थामा सोही स्थानमा सँगै रहेका हुन सक्छन । तसर्थ, नेपाल स्काउटमा कामगर्ने सम्पूर्ण वयस्क सदस्यहरू दुर्व्यवहार खुलासा भएको अवस्थामा त्यसलाई कसरी संवोधन गर्ने भन्ने कुरामा अभ्यस्त हुन जरुरी हुन्छ । दुर्व्यवहार प्रकट गर्ने अवस्था असाध्यै संवेदनशिल हुन्छ र यो अवस्थामा प्रकट गर्ने बच्चा तथा सो को वारेमा जानकारी लिने वयस्क दुबैलाई अष्टयारो हुन सक्छ । दुर्व्यवहारको अनुभवको वारेमा जानकारी लिने कुरा व्यक्तिगत र अरुको लागि चाखलाग्ने विषय हुनाले यस्तो अनुभवको वारेमा वाह्य व्यक्तिसँग कुरागर्नु र आफ्नो कुरा प्रकटगर्नु सम्बन्धित व्यक्तिलाई असाध्यै असजिलो महसुस हुनसक्छ । दुर्व्यवहारको शिकार भएको बच्चसँग कुराकानी गर्दा, बच्चाले जवाफ दिने बेलामा कसो गर्ने भन्ने सम्बन्धमा कुरा गर्ने वयस्कलाई जानकारी हुनुपर्ने कुरालाई महत्वपूर्ण रूपमा ख्याल गर्नुपर्छ जसबाट नीजबाट जवाफ लिँदा त्यस्तो बच्चालाई राम्रो सहयोग प्रदान गर्न सकिन्छ । हरेक अवस्थामा दुर्व्यवहार सम्बन्धी कुरालाई नेपाल स्काउटमा प्रकट गर्दा उच्च सतर्कताका साथ तथा संवेदनशिलता लाई ख्याल गरी बाल अधिकार संरक्षणको प्रत्याभुति हुने गरी काम गरिने कुराको सुनिश्चितता गर्नको लागि निम्न बमोजिमका मार्गदर्शनहरू बनाइएका छन ।

२.५.१. बच्चालाई प्रतिक्रिया दिने

- दुर्व्यवहारको बारेमा बच्चाले बताउदा निम्न बमोजिमका निर्देशनहरूलाई स्मरण गर्नुपर्नेछ।
- हरेक कुरालाई प्रकटगर्दा र शंकास्पद दुर्व्यवहारका विषयलाई गम्भिर रूपमा लिनु पर्नेछ।
- यदि तपाईंले कुराकानीको समयमा बच्चा उराएको वा असुरक्षित भएको महसुस गर्नुहुन्छ भने शान्त सँग रहन र आफ्नो सहयोगको लागि भन्न बच्चालाई प्रस्ताव गर्नुहोस ।
- बच्चालाई असाध्यै अण्ड्यारो हुन सक्ने अवस्थामा नीजले के भनिराखेको भनेर प्रश्न नगर्नुहोस तर खुलारूपमा सुन्नुहोस ।
- बच्चालाई कुरा गर्नको लागि उत्प्रेरित गर्नुहोस तर बच्चालाई भर्कोलाग्ने वा डराउन सक्नेगरी बोल्न दवाव नदिनुहोस ताकी उसले तपाईंसँग कुरागर्न अस्विकार गर्न सक्नेछ।
- सुभावाहरू दिएर वा आफै प्रश्नहरू सोधेर जस्तो के तिम्रो आमाले तिमिलाई कुटिपट गर्नुभएको हो ? भनेर बच्चालाई आफ्नो नियन्त्रणमा नलिनुहोस तिमिलाई के भयो ? भन्ने जस्ता प्रश्न सोधने र आफ्नो वारेमा बच्चालाई नै बताउन दिनु राम्रो हुन्छ ।
- बच्चाको चासो लाई गम्भिर रूपमा लिइएको छ भन्ने कुरामा नीजलाई विश्वस्त गराउनुहोस र बच्चालाई सहयोग हुन सक्ने हरेक सम्भावित कार्य गर्नुहोस तर तपाईंले गर्न नसक्ने कुराको आश्वासन नदिनुहोस ।
- कुराकानीको मुख्य बिन्दुहरू बच्चाको वर्णन र आफ्नै शब्दहरूसँग सम्भव भएसम्म लेख्नुहोस, ताकी तपाईंलाई घटनाको वारेमा आफ्नो रिपोर्ट पेशगर्दा सम्भेको कुरामा मात्र भरपर्नु पर्नेछैन ।
- यदि सम्भव छ भने थप प्रमाणको लागि बच्चाले भनेको कुरालाई रेकर्ड गर्नुहोस । रेकर्डिङ गर्नुअघि सँधै बच्चाबाट अनुमति लिनुहोस र त्यस्तो रेकर्ड लाई कडाइका साथ गोप्य राख्नु पर्ने कुरालाई सँधै स्मरण गर्नुहोस ।

२.५.२. प्रकट भएपछी:

- बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित विषयलाई एकलै समाधान गर्ने प्रयास नगर्नुहोस । तपाईंको जिल्लाको बाल संरक्षण सम्बन्धमा जिम्मेवार व्यक्ति वा अन्य विज्ञसँग गोप्यरूपमा परामर्श गर्न तपाईंलाई सुझाव दिइएको छ ।
- आरोग्यित दुर्व्यवहारको घटना घटेको हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिने हैसियतमा तपाईं हुनुहुन्न भन्ने कुरालाई सम्झनुहोस । बाल संरक्षण सम्बन्धी विज्ञलाई पनि दुर्व्यवहारको घटनाको पहिचानगर्न र त्यसलाई ब्यवस्थापन गर्न कठिन हुनसक्छ ।
- यदि प्रकट भएको दुर्व्यवहारको घटना पुरानो भएको छ र त्यस्तो दुर्व्यवहारको घटना पुन दोहोरिने जोखिम छैन भने पनि आवश्यक भएमा बच्चालाई मानसिक समर्थन गर्नको लागि काम गरिएको छ भन्ने कुराको सुनिश्चितता गर्नुपर्छ ।
- दुर्व्यवहारको घटना बाहिर आएपछी आवश्यक भएमा थप कारवाही गर्नको लागि प्रहरीको बाल संरक्षण इकाईमा तुरुन्त सम्पर्क गर्नुपर्छ ।
- परिस्थितिको वारेमा जानकारी दिनको लागि अविभावकलाई सम्पर्क गर्नुपर्छ । यदि त्यस्तो दुर्व्यवहार गर्ने व्यक्ति अविभावक नै रहेछन भने अविभावक सँग छलफल गर्ने कामको लागि विज्ञलाई जिम्मेवारी दिनुपर्छ ।
- संस्थाको उत्पिडन विरुद्धको फाराम बमोजिम प्रकटिकरणको वारेमा नेपाल स्काउट र जिल्लाको बाल संरक्षण सम्बन्धी जिम्मेवार व्यक्तिलाई रिपोर्ट गर्नुपर्छ र
- सबै आरोपसँग सम्बन्धित मुद्दाहरूमा कुरालाई सुन्ने र गोप्य राख्ने गर्नुपर्छ र तपाईंले त्यस्तो जानकारीलाई सम्बन्धित काममा संलग्न रहेका आवश्यक व्यक्तिसँग मात्र आदान प्रदान गर्नुपर्दछ
- थप निर्देशनहरूको लागि यस नितिको रिपोर्टिड खण्डमा हेर्नुहोस ।

२.५.३. वयस्क सदस्यहरूलाई सहयोग:

दुर्व्यवहारबाट पीडित बालबालिकाको सामना गर्ने काम वयस्कहरूको लागि पनि कठिन हुन सक्छ । यसले अनपेक्षित भावनाहरू ल्याउन सक्छ जुन अति संवेदनशील हुन सक्छ । उदाहरणको लागि यदि वयस्क पनि पहिला कुनै समान किसिमकोदुर्व्यवहारको शिकार भएका रहेछन भने, नीजहरूबाट लुकेका वा बिसिएका घटनाहरूको सम्झनाहरू प्रकट भई आफ्नो भावना बदलिन सक्छ । यदि त्यस्तो घटनाको प्रकटिकरण पछि कुनै किसिमको अप्रिय भावना जागृत भयो भने त्यस्तो वयस्कलाई समेत नीजको सोचाईका सम्बन्धमा परामर्श गर्नुपर्ने र नीजको भलाईको लागि नीजलाई हेरचाह र सहयोग गर्नुपर्ने हुनसक्छ । तसर्थ आवश्यकता अनुसार आफुले महसुस गरेका कठिन अनुभव र भावनाहरूलाई जिल्लाको बाल संरक्षण सम्बन्धी विषयमा जिम्मेवार व्यक्ति वा सम्बन्धित विषयमा कामगर्ने सामाजिक संस्थामा संलग्न कसैसँग गोप्य रूपमा सुचना आदान प्रदान गर्नु पर्दछ ।

२.६ दुर्व्यवहारको वारेमा उजुर गर्ने:

यदि पिडित स्वयंले दुर्व्यवहार भएको कुरालाई प्रकट गर्दछन भने शंकास्पद मुद्दाको पनि रिपोर्टिङ गर्नुपर्दछ । प्रकटिकरण भएको अवस्थामा रिपोर्ट गर्दा निम्न बमोजिमको मार्गदर्शनलाई अवलम्बन गर्नुपर्दछ ।

दुर्व्यवहारको घटना प्रकट हुने वित्तिकै त्यस्तो कुरालाई नेपाल स्काउटको जिल्लाको बाल संरक्षण सँग सम्बन्धित व्यक्तिलाई तुरुन्त रिपोर्टिङ गर्नुपर्दछ ।

त्यस्तो मुद्दालाई बालबालिका हेल्पलाईन नम्बर १०४ मार्फत प्रहरी सेलमा खबर गर्नु पर्दछ र सो प्रहरी सेलले निर्देशित गरे बमोजिमको कार्यविधिलाई अनुशरण गरी आवश्यक काम गर्नु पर्दछ ।

२.६.१ शिफारिस गर्ने

- प्रहरीको अनुसन्धानको काम सम्पन्न भएपछी त्यस्तो पिडितलाई छोटो समयको परामर्शको लागि मनोविज्ञ समक्ष पुर्याउनुपर्छ र त्यस पछी जिल्लाको बाल संरक्षण सँग सम्बन्धित व्यक्तिले सो पिडितलाई समाजमा पुनर्थापना गर्नको लागि आवश्यक बन्दोवस्त गर्नु पर्दछ ।
- यदि परिवार कै सदस्य पिडक रहेछन र त्यस्तो पिडित बच्चा आफ्नो परिवारमा गएर बस्न असहज महसुस गर्दछ भने जिल्लाको बाल संरक्षण सँग सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्तिले सम्बन्धित क्षेत्रमा काम गर्ने सामाजिक संस्थामा त्यस्तो बालकलाई शिफारिस गरि पठाउनु पर्दछ ।
- जिल्लाको बाल संरक्षण सँग जिम्मेवार रहेका व्यक्तिले त्यस्तो दुर्व्यवहारको वारेमा रिपोर्ट गर्ने व्यक्ति सँग यो प्रावधान बमोजिम शिफारिस गर्नको लागि सहयोग र सहकार्य गर्नेछन।

२.६.२. बाल दुराचार सम्बन्धी विषयलाई नेपाल स्काउटमा अभिलेख गर्ने:

- जिल्लाको बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्तिसँग सहकार्य गरी दुर्व्यवहार सम्बन्धी मुद्दाहरूको अभिलेख राख्ने जिम्मेवारी नेपाल स्काउटको जिल्ला कार्यालयको हुनेछ ।
- त्यस्ता मुद्दाहरूको अभिलेख नेपाल स्काउटले निर्धारण गरेको दुर्व्यवहार विरुद्ध को अभिलेख फाराम भरेर राख्नु पर्दछ ।
- त्यस्तो अभिलेखको प्रति गोप्यरूपमा केन्द्रिय कार्यालयमा पठाउनु पर्दछ र त्यस्तो अभिलेख कार्यालयको बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित जिम्मेवार व्यक्तिसँग सुरक्षित राख्नुपर्नेछ ।
- त्यस्तो अभिलेख भएको जानकारी अति गोप्य तरिकाबाट राख्नु पर्नेछ ।
- यदि सो सम्बन्धी जानकारी कार्य समिति बाहेकका कुनै कर्मचारीलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने भए आवश्यकता अनुसार पिडितको विवरण परिवर्तन गर्नुपर्नेछ । पिडकको विवरण भने कुनै हेरफेर नगरीकननै उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

२.६.३ अपराधीलाई कारवाही गर्ने

यदि त्यस्तो दुर्व्यवहार प्रहरी अनुसन्धानबाट सामाजिक अपराध ठहर भयो र पिडक नेपाल स्काउटको कर्मचारी वा स्वयं सेवक रहेछ भने त्यस्तो अवस्थामा निम्न बमोजिमको कदम चाल्नु पर्नेछ ।

- स्काउटिडको नेता र स्वयंसेवक हुनको लागि प्रदान गरिएको योग्यताको प्रमाणपत्र जफत गरी त्यसलाई अवैध घोषणा गर्ने,
- भविष्यमा त्यस्तो नेता र स्वयंसेवकलाई स्काउटको गतिविधिमा भाग लिन प्रतिबन्ध लगाउने,
- दुर्व्यवहारको आरोप लागेको वा दुर्व्यवहारगरेकोमा आशंका भएको त्यस्तो कर्मचारी वा स्वयंसेवक रहेछ भने नीजलाई पुरा पारिश्रमिक लगाउने कामबाट तत्काल निलम्बन गर्ने,
- सर्कुलर जारी गरी सके सम्म छिटो त्यस्तो दुर्व्यवहारको मुद्दा र पिडकको विस्तृत विवरण सम्पुर्ण जिल्ला कार्यालयहरूमा पठाउने तर पिडितको जानकारी भने प्रकट गर्नु हुदैन ।

अनुसूची कः नेपाल स्काउटको रिपोर्टिङ समुह
बाल दुर्व्यवहार रिपोर्टिङ फाराम

बच्चाको विवरण	
बच्चाको नामः	उमेरः
बच्चाको स्काउट ट्रूपः	जिल्लाः
अविभावकको नामः	अविभावकको फोन नम्बरः

दुर्व्यवहारको विवरण	
दुर्व्यवहारको प्रकृतिः	दुर्व्यवहार भएको समय र स्थान
यदि बच्चामा देखिने चोट छ भने वर्णन गर्ने ।	

बच्चाले भनेको कुरा वा घटनाको अध्ययनबाट प्राप्त भएको विवरण उल्लेख गर्ने ।

त्यस घटनासँग सम्बन्धित अन्य कुराहरू भएमा उल्लेख गर्ने

दुर्व्यवहार गर्ने ब्यक्तिको विवरण

आरोपित दुर्व्यवहार कर्ताको नाम तथा विवरण
(जानकारी भएमा)

फोन नम्बर:

बच्चासँगको नाता सम्बन्ध

रिपोर्ट गर्ने ब्यक्तिको विवरण	
रिपोर्ट गर्ने ब्यक्तिको नाम:	फोन नम्बर:
बच्चासँग को नाता सम्बन्ध	
कुनै कारवाही भएको भए सो को विवरण:	
रिपोर्ट गरेको मिति:	हस्ताक्षर:

काम सम्पन्न गर्नको लागि नेपाल स्काउटमा बुझ्ने अधिकारी	
नेपाल स्काउटमा रिपोर्ट बुझ्ने ब्यक्ति (नाम) :	
कुनै कारवाही भएको भए:	
रिपोर्ट बुझेको मिति:	हस्ताक्षर:

यो रिपोर्ट तपाईंको जिल्ला कार्यालयको बाल संरक्षण सँग सम्बन्धित विषयमा जिम्मेवार व्यक्तिलाई बुझाउनुहोला र यसको एक प्रति गोप्यरूपमा ई-मेल मार्फत वा हुलाक मार्फत नेपाल स्काउटको केन्द्रिय कार्यालयमा पठाउनुहोला ताकि यसलाई बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित व्यक्तिले व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ । आवश्यक भएमा बाल संरक्षणसँग सम्बन्धित व्यक्तिले यो फाराम भर्न तपाईंलाई सहयोग गर्नेछन ।

अनुसूची ख: स्काउट स्काउटर(Leader)/स्वयंसेवकको लागि पेश गर्ने आवेदन फाराम
स्काउट नेता वा स्वयंसेवकको रूपमा नेपाल स्काउटको कार्यक्रम र क्रियाकलापमा संलग्न हुन
चाहाने हरेक व्यक्तिले यो फाराम भर्नु पर्ने छ ।

नाम:.....

उमेर:.....

लिङ्ग:.....

स्थायी ठेगाना:

अस्थायी ठेगाना:

तपाईं आफ्नो अस्थायी ठेगानामा कति कति समय देखि बसोवास गर्नु भएको हो?

.....

सम्पर्क विवरण:

निवास:.....

कार्यालय:.....

मोवाइल नम्बर:.....

के तपाईं स्काउटिङ्गको सदस्य हुनुहुन्छ? छु..... छैन.....

यदि छैन भने के तपाईं सदस्य हुन चाहानु भएको छ?.....

यदि छ भने तपाईं सदस्य भएको कति समय भयो?

यदि तपाईं सदस्य भएको दुई वर्ष भन्दा कम समय भएको छ भने तपाईंको समलग्नतामा
युवाहरूका लागि पहिले गरेका कामहरू उल्लेख गर्नुहोस:

.....

.....

.....

कृपया तपाईंको युवाहरूसँग काम गरेको अनुभवको विस्तृत विवरण उल्लेख गर्नुहोस वा यस
सँग सम्बन्धित विषयमा तपाईंसँग कुनै योग्यता छ भने उल्लेख गर्नुहोस (जस्तो: प्राथमिक
उपचार, बाह्य सेवा, आदि)

.....

.....

तपाईले युवाहरूसँग काम गर्दा तपाईंको कामलाई प्रत्यक्षरूपमा असर पार्ने कालको कुनै रोग बाट पिडित हुनु भएको छ वा कहिल्यै त्यस्तो रोगबाट पिडित हुनभएको थियो ?

.....
.....
.....

के तपाईं समुहको बैठक र तालिम हुने दिनहरूमा सहभागि हुन चाहानु भएको छ ?

.....

सम्पर्क ब्यक्ति (References)

यदि तपाईं दुई वर्ष वा सो भन्दा बढी समय सम्म स्वयंसेवकको रूपमा स्काउटिङ्ग परिचित हुनुहुन्न भने हाम्रो लागि अन्य स्रोतबाट एउटा सम्पर्क व्यक्तिको आवश्यकता पर्दछ । कृपया तपाईंलाई चिनेको त्यस्तो सम्पर्क व्यक्तिको नाम, सम्पर्क ठेगाना र टेलिफोन नम्बर दिनुहोला । उक्त व्यक्ति तपाइको परिवारको सदस्य नभएको हुनुपर्नेछ ।

नाम:

ठेगाना:

टेलिफोन नम्बर:

नाता:

घोषणा:

स्काउटिङ्गसँग काम गर्नको लागि आवेदन गर्दा युवाहरूसँग कामगर्दाको महत्वपूर्ण जिम्मेवारीको बारेमा बुझेको र उनीहरूको सुरक्षाको बारेमा प्रत्याभुति गर्न सक्ने हुनुपर्ने भएको हुनाले तपाईंलाई निम्न बमोजिमको घोषणामा हस्ताक्षर गर्न अनुरोध गरेका छौं । तपाईं कहिलै कुनै फौजदारी अपराधमा दोषी ठहर हुनु भएको छ वा छैन वा के अहिले तपाईं कुनै फौजदारी अपराधमा आरोप भोगि रहनु भएको छ ? (कुनै अपराधमा संलग्नता भएको कुरा प्रकट गरेको कारण बाट तपाईंको नियुक्तिमा कुनै अवरोध आउने छैन ।)

छ छैन

यदि हो भने अपराधको प्रकृति कस्तो थियो ?

.....
.....

कहिले त्यस्तो अपराधको आरोप लागेको थियो?

.....

अनुसन्धानको परिणाम के आएको छ ?

.....
.....

नाम:

हस्ताक्षर:

मिति:

संरक्षण नीति तथा मार्गदर्शनमा उल्लेखित सिद्धान्त र मार्गदर्शन मैले पढि बुझि जानकारी हासिल गरे । त्यसमा मेरो पुर्ण मञ्जुरी रहेको छ ।

हस्ताक्षर:

मिति:

NEPAL SCOUTS

National Headquarters

Lainchaur, P.O. Box: 1037

Kathmandu, Nepal

Phone : 4425762, 4419001, 4419097

Fax: 977-1-4413369

E-mail: info@nepalscouts.org

Web: www.nepalscouts.org